קיט: יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

אילו היה לו בן **לא** דברנו. פ"ה שכבר היו יודעות פרשת נחלות וקשה דהא אכתי לא נאמרה כדאמרינן לעיל שזכו בנות ללפחד וכתבה על ידן ועוד דאפילו יודעות פרשת נחלות דכן וכת יורשין איתן יודעות דכן קודם לכת הא אכתי לא נאמר וכל בת יורשת נחלה ומש כן איכא למימר כדפריך רב פפא לעיל לאביי איכא בן וכת לא הא ליכות כו' ועוד מש היו יודעות פרשת נחלות למה הוצרכו לדבר מכח פרשת ינמין ונראה לרשב"א דהיו יודעות מוהתנחלתם לבניכם ולא לבנותיכם א"כ מסברא משום דכת (ג) מסבת נחלה ולא בן גי מי נמי מדכתיב לאלה תחלק (את) האדר המדר היינו זכרים ועוד קשיא לן דקאמר אילו היה בת לבן לא דברנו והא אכתי לא נאמר משמעם נחלה ונראה לפרש לא דברנו לפי שלא היה להן אז שום כח לדבר אבל עכשיו שאין [בת] בן יש (ד)(להן כח) מפרשת ינמין: **אפילו** קטנה שבהן **לא נשאת פחות מארבעים שנה.** נראה לרשב"א דסבר לה כמ"ד (שבת דף לו:) שלפחד היינו מקושש ומעשה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במדרש דלשם שמים נתכוין שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מתרינן במלות עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויאלו אחרים ולא נשאו עד סוף ארבעים שנה כדמוכחי קראי:

מתניי

הן חכמניות הן שלפי שעה שהיה משה רבינו יושב ודורש בפרשת יבמין שנאמר [4]כי ישבו אחים יחדו אמרו לו אם כבן אנו חשובין תנה לנו נחלה כבן אם לאו תתיבם אמנו מיד [5]ויקרב משה את משפטן לפני ה' דרשניות הן שהיו אומרות אילו היה [לו] בן לא דברנו והתניא בת אמר ר' ירמיה סמי מכאן בת אביי אמר אפילו היה בת לבן לא דברנו צדקניות הן שלא נישאו אלא להגון להן תני רבי אליעזר בן יעקב אפילו קטנה שבהן לא נשאת פחותה מארבעים שנה איני והא אמר רב חסדא ניסת פחותה מבת עשרים יולדת עד ששים בת עשרים יולדת עד ארבעים בת ארבעים שוב אינה יולדת אלא מתוך שצדקניות הן נעשה להן נס כיוכבד דכתיב [6]וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי אפשר

[6]שמגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב ואי סלקא דעתך ארץ ישראל מוחזקת מאי קא מסתפקא ליה היא גופה קא מסתפקא ליה דכתיב [1]ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' ירושה היא לכם מאבותיכם או דלמא שמורישין ואינן יורשין ופשטו ליה תרוייהו [2]ירושה לכם מאבותיכם ומורישין ואינן יורשין והיינו דכתיב [2]תביאמו ותטעמו בהר נחלתך תביאנו לא נאמר אלא תביאמו מלמד שמתנבאין ואינן יודעין מה מתנבאין [3]ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה אפשר עמדו לפני משה כו' ולא אמרו להן דבר ועמדו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס המקרא ודרשהו דברי רבי יאשיה אבא חנן אמר משום רבי אליעזר בבית המדרש היו יושבין והלכו ועמדו להן לפני כולן במאי קמיפלגי מר סבר [7]חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ומר סבר [8]אין חולקין והלכתא חולקין והלכתא אין חולקין קשיא הלכתא אהלכתא הלכתא אהלכתא לא קשיא [9]הא דפליג ליה רביה יקרא הא דלא פליג ליה רביה יקרא תנא בנות צלפחד חכמניות הן דרשניות הן צדקניות דברו דא"ר שמואל בר רב יצחק מלמד שהיה משה רבינו יושב ודורש בפרשת יבמין שנאמר [4]כי ישבו אחים יחדו אמרו לו אם כבן אנו חשובין תנה לנו נחלה כבן אם לאו תתיבם אמנו מיד [5]ויקרב משה את משפטן לפני ה' דרשניות הן שהיו אומרות אילו היה [לו] בן לא דברנו והתניא בת אמר ר' ירמיה סמי מכאן בת אביי אמר אפילו היה בת לבן לא דברנו צדקניות הן שלא נישאו אלא להגון להן תני רבי אליעזר בן יעקב אפילו קטנה שבהן לא נשאת פחותה מארבעים שנה איני והא אמר רב חסדא ניסת פחותה מבת עשרים יולדת עד ששים בת עשרים יולדת עד ארבעים בת ארבעים שוב אינה יולדת אלא מתוך שצדקניות הן נעשה להן נס כיוכבד דכתיב [6]וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי אפשר

שמגלגלים זכות. שהבנים והקרובים יירשו את קרוביהם: **על ידי זכאי.** בנות ללפחד: **וחובה.** היינו סקילה שחמורה דנות הוא לאדם לירון בחנק: **על ידי חייב.** מקושש: **היא גופה.** קמבעיא ליה מה דפשיטא לן השתא דאדרבה מוחזקת היא קמספקא ליה ואתן דפשיטא לן היינו ממאי דפשט ליה הקב"ה והעברתד) זה חלק בכורה [קיח:]: **דכתיב ונתתי אותה לכם מורשה.** והאי מורשה לשון ירושה משמע כמו למורש קפוד (ישעיה יד) מועד מופת מולא מורד וגם לשון מורים לאחרים מדלא כתיב ירושה. וקא מיבעיא ליה האי מורשה דקאמר דחמנא פשיטא לי דמורישין ואינן יורשין הוא מדכתיב מורשה ולא כתיב ירושה **ועוד** שהרי כבר מתו כולן במדבר אלא הכי קמבעיא ליה מי איכא למימר נמי דהכי קאמר ירושה היא לכם מאבותיכם ונוטל בה הנכור חלק בכורה דכתיב לכם מורשה ירושה היא לכם נמי בעי למימר: **או דלמא מורישין ואינן יורשין.** לחוד קאמר אבל אינה ירושה להם ולא יטול בה הבכור חלק בכורה: **ופשטו ליה.** משמיה דתרוייהו משמע מדאמר ליה דחמנא והעברת זה חלק בכורה ש"מ דירושה היא לכם מאבותיכם נמי קאמר דחמנא אבל מורישין ואינן יורשין ממילא הוה ידע כדפרישית והאי דפשט ליה תרוייהו לן קאי אמורישין ואינם יורשין אלא אירושה היא לכם מאבותיכם קאי וממילא ידע דתרוייהו קאמר דחמנא דכתיב מורשה ולא כתיב ירושה ועוד שכבר מתו מתי מדבר. כן נראה בעיני ועיקר: **כיולא בדבר אחר אומר.** דכי היכי דהאי מורשה אתא להתנחלות עליהן דמורישין ואינן יורשין ואע"ג שלא חטאו עדיין חטא דמרגלים ולא נגזרה גזירה כך אנו מוצאים פסוק אחר שנתנבאו שלא יכנסו לארץ ואע"פ שעדיין לא נגזר עליהן שלא ליכנס: **הביאמו.** לאחרים משמע: **אפשר עמדו לפני משה ולא אמר להן כלום.** והלכו אחרי כן לפני אלעזר משה לא שנאה אלעזר מנין לו ואפשר שאלעזר לא אמר כלום והלכו אחרי כן לפני הנשיאים ואת"כ לפני העדה: ה"ג **והלכו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס את המקרא כו'.** ולא גרסינן ולא אמרו כלום: **ודרשהו.** כלומר דרשהו כאילו כתוב למפרע ותעמדנה לפני משה ומקמי משה עמדו לפני אלעזר ומקמי אלעזר עמדו לפני הנשיאים ומקמי הנשיאים עמדו לפני העדה. והאי דלא כתב ותעמדנה לפני העדה ולפני הנשיאים ולפני אלעזר ולפני משה היינו לפי שאינו רוצה להקדים כפסוק תלמיד לרב אלא ראשון ראשון משום: **כבוד המדרש היו יושבין.** משה ואלעזר ונשיאי העדה) ועמדו לפני כולן שנאלו כולן ביחד וחלקו כבוד לתלמידים במקום רבותיהם: **אבא חנן סבר חולקין.** דכל זה חשיבותו של רב הוא ויחס ליה: **רבי יאשיה סבר אין חולקין.** הלכך מפרש המקרא: **הא דפליג ליה רביה.** לתלמיד יקרא ודאי ויחס ליה שיחלקו לו גם אחרים כבוד ומשה רבינו הוה פליג יקרא לכל ישראל וכן זה לזה: **תחמניות הן.** בדרך ארץ: **שלפי שעה דברו.** שכשמגלו פתח לדבריהם באו בעלילה ובטענה מעליתא לבית דין כדמפרש ואזיל: **כפרשת ינמין.** וכן אין לו [דברים כה] עיין עליו [ינמות:]: **אם כבן אנו** (ה). לפטור אמנו מיבום שהרי הינם קם על שם אחיו לנחלה כדדרשינן ביבמות (דף כד.) והכן מונעו מלינם את אמו ומלירם את אביו ופוטר הוא את אמו ויורם את אביו ואף הכת כן. וסברא בעלמא הוא: **אילו היה לו בן.** כדכתיב כי אין לו בן [במדבר מ] וכבר היה ידוע (ו) שהבן יורם את אביו שהרי היו יודעות פרשת נחלות כדאמרן לעיל דלא הוה מספקא להו אלא אי בוטלות אבל בכורה אם לאו ומעלה שהיו יודעות לדרוש דהאי דכתיב [שם] וכן אין לו והעברתם וגו' הא ים לו בן הוא קודם לבת ולא כדאמר רב פפא לאביי לעיל בפרקין (דף קי.) אימא בן וכת לא האי לירם בו ולא האי לירם בו: (הגה"ה. ואם לאו שאין הנקבות חשובות זרע תתיבם אמנו לאחד מאחי אביו והוא יירם נחלת אביו וכן היוצא ממנו לאמנו יירם אחריו נכסי אביו. ע"כ תוס'): **והתניא.** אילו היתה בת לא דברנו. והמקשה עצמו אינו יודע לפרשה: **שאפילו היה בת לכן לא דברנו.** שהיו יודעות לדרוש שהבת אינה יורשת עם בת הבן כדאמרן לעיל [קטו:]: **שלא נישאו אלא להגון להן.** כדאמרן לקמן [קכ.] בנות ללפחד הותרו להנשא לכל מי שירצו כדכתיב [במדבר לו] לטוב בעיניהן וגו' אלא מה אני מקיים למשפחת מטה אביהן תהיינה לנשים עלה טובה השיאן הכתוב שלא ינשאו אלא להגון להן. אלמא משפחת מטה אביהן הגונין היו ואשכחן שנשאו להם כדכתיב [שם] ותהיינה מחלה ונועה חגלה ומלכה ותרצה לבני דודיהן לנשים דלף על גב דהותרו לטוב בעיניהן לא רצו להדבק אלא בהגונים: **לא נישאת פחותה מארבעים.** שהיו מצפות להגון להן: **שוב אינה יולדת.** ואם נתעברו על ארבעים שנה לא היה אדם נושא אותן והן נמי לא היה להן להתעבר על ארבעים שנה מאחר שלא ילדו עוד: ומשני **מתוך שצדקניות היו.** בטומות בלדקתן שיעשה להם גם כיוכבד ולכך נתעברו על ארבעים שנה בשביל להנשא להגון כיוכבד שילדה אחר ארבעים[1] ומיהו נישואיה איכא למימר דהיו קודם ארבעים: אפשר

מסורת הש"ס

ל א ב מיי פ"ה מהלי ח"מ הלכה ח סמג בשין יג טוש"ע ח"מ סי' רמב סעיף סא (וכתב אלפס קדמון פ"ח דף רמח:)

רבינו גרשום

ומאי קמיבעיא ליה למשה. אם נוטלות חלק בכורה אם לאו הואיל דמוחזק הוא הרי ידע דודאי נוטלות והא לא אצטריך וקשיא לרבא דאמר ארץ ישראל מוחזקת היא. ומשני לעולם מוחזקת היא ודקא קשיא לך מאי קא מיבעיא ליה. היא גופה קא מיבעיא ליה אי מוחזקת היא כי היכי דנוטלות חלק בכורה אי לאו וכהאי גוונא דכתיב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' דאמר להו ליוצאי מצרים ומשום הכי מספקא ליה האי דקאמר הכי משמע ירושה היא לכם מאבותיכם ממש ולא לבניכם ותטלו חלק בכורה (ולא לבניכם) או דלמא הכי קאמר מורשה משמע אתם מורישין אותה לבניכם דנוטלין בה פי שנים אבל אתם אין יורשין אותה משום דמסתבר יפלו מגרגיס מגרגיס משום דמספקא ליה אי אמרי הכי אי הכי קא (מיבעיא) (פשטו) לי ר"ד של מעלה תרוייהו ירושה היא לכם מאבותיכם ותטלו בה פי שנים דכבר מוחזקת היא לכם מאבותיכם אבל מורישין אתם אותה לבניכם ואין אתם יורשין אותה. והיינו דקאמר בהאי לישנא מורשה כלומר להוריש ולא לירש: ומתנבאין ואינן יודעין מה מתנבאין. כלומר שניבאו על עצמן שלא יכנסו לארץ אלא בניהם ולא נחכוונו לכך: אפשר עמדו לפני משה ולא אמר להם כלום וכו'. אם משה שהיה רבם לא היה יודע להשיב להן כל שכן אידך ומאי קא בעיין קמייהו תו: אלא סרס. הפך את המקרא הקדם המאוחר ודרוש והעמדנה לפני העדה ולפני הנשיאים ולפני אלעזר הכהן ולפני משה: מר סבר. ר' יאשיה: חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. דשואלין לתלמיד תחלה אפי' במקום הרב ואבא חנן סבר אין חולקין אלא למשה שאלו הלכו ועמדו כולם לפני משה לידע מה משיב להן: הא דפליג ליה רביה יקרא. שמכבדו ונושאו כבוד חולקין: שלפי שעה דברו. כלומר המתינו עד שנודמנה שעה טובה לדבר בשעה שפוסק משה בפרשת יבמין ואמרו אם כבן אנו נחשבין נירש כבן דאמרינן בריש פירקין כיון דלענין ייבום כן ובת כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי בן ובת כי הדדי ליהוי. האי לאו דהוי כמאן דלית לאביו יורש תתיבם אמנו והכמה היא זו: דרשניות היו. שהיו יודעות לדרוש רבת במקום בן אינה יורשת מדקאמרי הבנים לא היו לו מכלל דאם היו לו קדמין: התניא בת. כלומר דאית ברייתא דאמר שאלמלי היה בת לא דברנו: סמי מיכן בת. דהאי ברייתא לאו דוקא דהנהו נופייהו בנות הוו: שאפי' היה לאביהן בת לבן והבן מת בחייו לא דברנו שהיהיו יודעין שבת הבן קודמת לנו והיינו דקאמר דרשניות היו שהיו יודעין לדרוש כן: לא נישאת פחותה ממ' שנה. שהמתינו להגון להם:

תורה אור השלם

1 והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ותתי אותה לכם מורשה אני ה׳:
שמות ו ח
2 תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה׳ מקדש אדני כוננו ידיך:
שמות טו יז
3 והעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה פתח אהל מועד לאמר:
במדבר כז ב
4 כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה:
דברים כה ה
5 ויקרב משה את משפטן לפני ה׳ במדבר כז ה
6 וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי: שמות ב א

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אם כבן אנו חשובות לפעור אחנו מייבום נירש שהרי: (ב) ר"ה אילו וכו' יהיו להן שהכן: (ג) תוס' ד"ה אילו וכו' דבת מעברת נחלה ולא כן וכו' דקאמר אפילו היה בת:

מוסף רש"י

חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. תלמיד קטן חולק כבוד לתלמיד גדול ממנו ואע"פ שהרב אסר, ואין נגלה לרב (שופטים ח:) ואינו כממנעו כבוד הרב (יומא פה:), סרס המקרא. הפכהו מלאנו לאמרו (סנהדרין יד:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com